

Жовтанецький В.И., Заблоцкий Б.Ф. Производственные аспекты политики занятости в условиях рынка

Основное внимание сосредоточено на проблеме занятости в условиях рынка и приоритете политики ее усовершенствования. Обосновано формирование политики производства национального продукта в зависимости от потребностей и нужд населения. Дана оценка реального состояния производства национального дохода и национальных расходов и установления равновесия между ними. Определены источники инвестиций, направленных структурных преобразований и занятости населения в секторах экономики.

Ключевые слова: необходимость потребления, производство продукта, национальный доход, национальные затраты, инвестиции, структурные преобразования, занятость, равновесие экономики.

Zhovtaneckiy V.I., Zablockiy B.F. Production aspects of employment policy in the market conditions

The article describes the problem of employment in market conditions and policy priority for its improvement. It is based on the formation of production policy of national product, depending on the consumption needs of the population. The article also analyses the real state of the national income and national expenditure and sets the balance between them. Special focus is made on the sources of investment, on trends of structural reforms and on employment in economy sectors.

Keywords: consumer demand, production, national income, national expenditure, investment, structural reforms, employment, balance of the economy.

УДК 336.(100+477)+330.142.23

Ст. викл. С.Е. Коновал – Львівська КА

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ: АДАПТАЦІЯ ДО УМОВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розглянуто теоретичні підходи та досліджено досвід країн із розвиненим фінансовим ринком щодо державного регулювання фінансової системи. Узагальнено рейтинг фінансової системи України в глобальному економічному просторі. Систематизовано особливості, переваги та недоліки моделей державного регулювання фінансової системи та їх можливе застосування в сучасних економічних умовах України.

Ключові слова: державне регулювання фінансової системи, моделі регулювання фінансової системи, модель секторного регулювання, модель мегарегулятора, модель перехресного регулювання.

Вступ. В останні роки загальносвітовою тенденцією є лібералізація та глобалізація фінансових систем і, як наслідок, підвищення мобільності капіталу та зростання економічних ризиків. Саме тому державне регулювання фінансових систем набуває дедалі більшого значення. Вивчено моделі державного регулювання фінансових ринків у багатьох працях зарубіжних (Р. Джуччі, М. Дуброва, Г. Герасим, І. Лахмунд, У. Макдоналд, Я. Міркін, Ф. Мишкін, С. Мошенський, М. Чігак, Т. Роуз, Д. Стігліц, Д. Трахтман, Г. Фетісов та ін.) та вітчизняних (О. Барановський, Г. Башнянин, А. Гальчинський, В. Геєць, О. Дзюблюк, І. Дяконова, О. Іваницька, В. Корнєєв, І. Лютий, В. Міщенко, С. Науменкова, О. Петрик, Ю. Раделицький та ін.) науковців і дослідників. Однак недостатньо дослідженим є використання світового досвіду державного регулювання фінансової системи з позиції його адаптації до українських реалій.

Мета дослідження. Дослідити світовий досвід державного регулювання фінансової системи та визначити пріоритетні напрями реформування системи державного регулювання фінансової системи України.

Виклад основного матеріалу. Історія економічної думки свідчить про розуміння науковцями взаємозв'язку між макроекономічним розвитком національної економіки та ступенем розвитку фінансової системи ще з класиків політекономії, і вже до Великої депресії було визначено та описано фундаментальні основи взаємозв'язку фінансового сектору з макроекономікою. Хоч тоді фінансова система ототожнювалась із банківською системою, з розвитком та ускладненням фінансового сектору до сучасного рівня виявлені залежності про взаємний вплив фінансової системи та всієї економіки принципово не змінилися. У 1912 р. Й. Шумпетер стверджував, що банки (фінансова система), вибираючи для фінансування найбільш ефективні виробництва та проекти, активно стимулюють впровадження нововведень та забезпечують економічне зростання у довгостроковому періоді. Існувала також протилежна думка про пасивну та відносну залежність рівня розвитку фінансової системи від ступеня економічного розвитку країни, яку вперше висловив англійський економіст та представник кейнсіанства Джоан Вайолет Робінсон у 1952 р. Після опублікування дослідження американського економіста Роберта Емерсона Лукаса у 1988 р., в якому він зазначав про переоцінку більшості науковців взаємозв'язку між розвитком фінансової системи та економічним розвитком загалом, теоретичні дискусії стосовно ролі та значення фінансового ринку в макроекономічних процесах перейшли на новий якісно вищий рівень.

Це питання вкотре набуло актуальності після кризи 1997-1998 рр., а в сучасних умовах економічної рецесії з 2008 р. дискусії економістів теоретиків та практиків стосовно впливу фінансового ринку на економічний прогрес стали постійними. Нині значний внесок у зазначені дослідження здійснюють спеціалісти Світового банку, які шляхом зіставлення показників розвитку країн із фінансовими ринками, що розвиваються, оцінюють специфіку впливу фондового ринку на макроекономічні показники. Емпіричні дослідження виявили існування жорсткої кореляції між узагальнюючими показниками розвитку національної економіки та індикаторами розвитку фінансового ринку (основні з індикаторів – частка ліквідних, тобто залучених на фінансових ринках, зобов'язань у ВВП; відношення обсягу депозитів комерційних банків у центральному банку до величини сукупного внутрішнього кредиту; відношення кредитів підприємствам реального сектору до ВВП).

Можемо стверджувати, що результатом розвитку економічної думки у цьому напрямі було виявлення та доведення безпосереднього впливу рівня розвитку фінансової системи країни на її здатність до економічного росту. По-перше, високий рівень розвитку фінансової системи мультиплікаційно прискорює темпи економічного зростання, сприяє накопиченню основного капіталу, підвищує загальну ефективність суспільного виробництва, тобто позитивно впливає на макроекономічний розвиток країни. По-друге, найбільш відчутний вплив на національну економіку фінансова система здійснює у довгостроковому періоді на 10 і більше років, тому на поточних результатах ці зміни відчуються слабше.

Реформування державного регулювання фінансової системи України передбачає дослідження досвіду інших країн у цій сфері, врахування їх втрат і отриманих наслідків. Щоб порівняння було можливим, необхідно із загального числа всіх країн світу виокремити ті держави, які мають спільні з Україною риси. За обсягом ВВП на особу населення, станом на 2010 р., всі країни світу за даними ВЕФ поділено на п'ять груп: перша стадія розвитку – країни з факторно орієнтованою економікою з доходом менше ніж 2000 дол. США (Індія, Єгипет, Киргизька Республіка, Молдова, Філіппіни, Таджикистан та ін.); перехід від першої до другої стадії – де ВВП становить 2000-3000 дол. США (Китай, Азербайджан, Казахстан, Вірменія, Венесуела та ін.); друга стадія – країни з економікою, орієнтованою на ефективність – де ВВП становить 3000-9000 дол. США (Аргентина, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Бразилія, Колумбія, Мексика, Перу, Південна Африка, Румунія, Сербія, Таїланд, Туніс, Україна, Уругвай та ін.); перехід від другої до третьої стадії – де ВВП становить 9000-17000 дол. США (Чилі, Естонія, Литва, Польща, Туреччина, Російська Федерація, Угорщина, Словацька Республіка, Латвія, Тайвань та ін.); третя стадія – країни з інноваційно орієнтованою економікою – де ВВП становить більше ніж 17000 дол. США (США, Чеська Республіка, Франція, Німеччина, Ірландія, Ізраїль, Японія, Іспанія, Швеція та ін.) [6].

Фахівці Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) у 2009 р. класифікували Україну як країну в стадії "орієнтована на ефективність" економіка [6]. Нині ВЕФ, як міжнародна неурядова організація, складає рейтинг фінансових систем [3]. Вперше рейтинг фінансових систем країн світу було складено 2008 р. за такими показниками: ефективність та обсяг банківської діяльності, надання фінансових послуг, сприяння бізнесу в країні, фінансова стабільність держави. Станом на кінець 2012 р. рейтинг складають по 120 показникам, що характеризують стан ринку капіталів, рівень доступності до послуг, стабільність економічної системи та можливість ведення бізнесу в країні.

На початок 2012 р. у рейтингу ВЕФ за рівнем розвитку фінансових систем найбільших країн світу, в якому було представлено 57 країн, Україна посіла 53 місце [4]. Перші позиції належали (у порядку спадання) США, Великобританії, Гонконгу, Сінгапуру, Австралії, Канаді, Нідерландам, Швейцарії, Японії та Бельгії. Росії дісталось 40 місце – між Панамою і Марокко. У жовтні 2012 р. в цьому ж рейтингу ВЕФ Україна знизилася свої позиції до 59 місця [11].

Отже, місце України є низьким у глобальному економічному просторі у більшості рейтингів. Виходячи з отриманих результатів дослідження, основні причини відсталості української економіки, на думку автора, такі:

- політична нестабільність внаслідок слабкості політичних інституцій, незавершеності процесу національного становлення країни у поєднанні з неефективною внутрішньою та зовнішньою державними політиками, структурних деформацій в економіці;
- заплутана та громіздка нормативно-правова база, що одночасно є як причиною, так і наслідком низької ефективності правової системи держави, зокрема відсутністю гарантованої недоторканості фізичного та інтелектуального права власності в Україні;

- високий рівень корупції, що призводить до недовіри громадськості до політиків, впливає на залежність судової влади, спричинює фаворитизм у прийнятті рішень державних чиновників, необґрунтованість та марнотратство державних коштів.

Усі ці чинники негативно впливають на стан сучасної фінансової системи України, і є визначальними причинами економічної відсталості країни загалом; нерозвиненості фінансового сектору країни; існування загрози експропріації внаслідок недотримання законодавства та неможливості доведення порушень стосовно права власності у суді; дефіциту державного бюджету тощо. Саме тому ми вважаємо за необхідне реалізацію реальних змін через реформи, спрямовані на покращення політичного, економічного та соціального становища в Україні. Першочергове місце у цьому процесі, на нашу думку, належить державному регулюванню фінансової системи України.

Державне регулювання фінансових систем є однією з основних складових забезпечення розвитку національної економіки. За умови чіткого визначення механізму впливу держави на структуру, функції та умови функціонування фінансової системи, державне регулювання має значний вплив на розвиток сфери фінансових послуг та інфраструктури фінансового ринку. В останні роки загальносвітовою тенденцією є лібералізація та глобалізація фінансових систем і, як наслідок, підвищення мобільності капіталу та зростання економічних ризиків. Саме тому державне регулювання фінансових систем набуває дедалі більшого значення. В Україні державне регулювання фінансової сфери має непослідовний характер, що позначається як на внутрішньодержавних фінансових настроях, так і на іміджі, фінансовій безпеці та економічній привабливості країни на загальносвітовому ринку. На нашу думку, механізм впливу держави на діяльність фінансової системи України потребує змін.

У світовій практиці по-різному підходять до вирішення цього питання. Модель державного впливу на фінансову систему держави залежить як від національних особливостей – історичного шляху розвитку, форми правління, територіального устрою, структури національної економіки та навіть менталітету, так і від загальносвітових чинників – глобалізації та лібералізації фінансових ринків, змін світової кон'юнктури. Тому державне регулювання фінансових систем у різних країнах має різні вияви від майже саморегулювання до мегарегулювання, відповідно роль державних та саморегулюючих органів є різна.

Теоретичні дослідження та практичний досвід впровадження мегарегулювання на світовому фінансовому ринку з другої половини ХХ ст. призвели до виникнення двох альтернативних підходів щодо мегарегулювання. Перший передбачає створення так званої "розпорошеної моделі" з відокремленням регулювання окремих секторів фінансової системи по фінансовим інституціям (об'єктам регулювання), які відповідають за певні операції та напрями роботи. При цьому, за рекомендацією Міжнародної організації комісії з цінних паперів (англ. International Organization of Securities Commissions (IOSCO)), на законодавчому рівні повинен визначатися так званий "провідний" регулятор, який реалізує свою діяльність у сферах впливу кількох різ-

них інституційних регуляторів [2]. Другий підхід передбачає концентрацію регулятивної, контрольної та наглядової функцій за фінансовою системою в межах єдиного регулятора (мегарегулятора). Таку модель називають "концентрованою". Теоретичні моделі "розпорошеного" та "концентрованого" державного регулювання фінансової системи на практиці реалізуються у трьох варіантах: це модель секторного регулювання (традиційна), модель мегарегулятора (єдиного регулятора) та модель перехресного регулювання. Кожна з представлених моделей перевірена часом, має свої особливості, переваги та недоліки. За рекомендацією Європейського центрального банку, вибір моделі регулювання фінансової системи повинен здійснюватися кожною країною з врахуванням її економічного стану, політичних та історичних особливостей [1].

На наш розсуд, вибір моделі державного регулювання фінансової системи залежить від: рівня економічного розвитку та форми політичного правління в державі; територіальної організації країни та пов'язаних із нею системи формування та використання фінансових ресурсів; рекомендацій та вимог міжнародних організацій та інших держав щодо фінансового регулювання в країні; ментальної позиції очільників держави щодо регулювання фінансового сектору тощо. На підставі вивчення літературних джерел та світового досвіду ми систематизували характерні особливості, переваги та недоліки моделей державного регулювання фінансової системи (рис.).

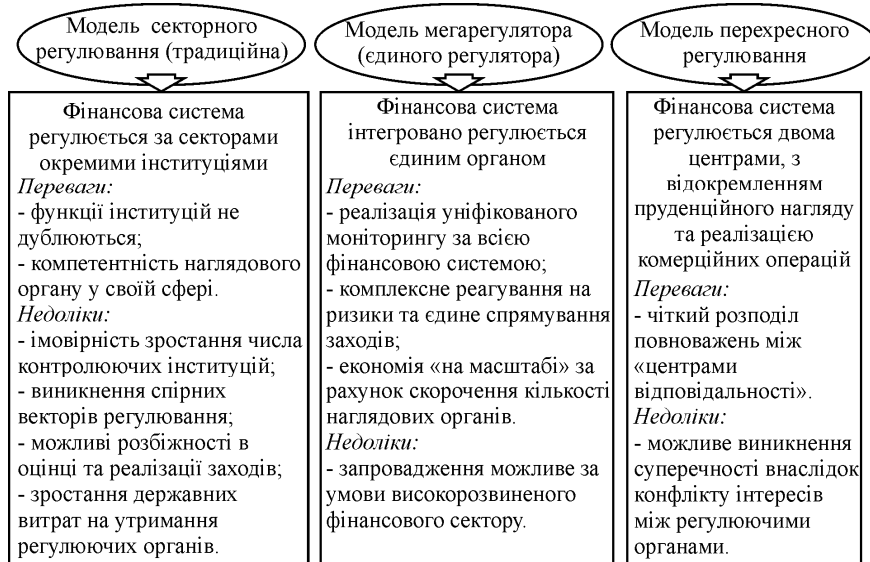

Рис. Моделі державного регулювання фінансової системи: переваги та недоліки (Джерело: складено автором)

У таблиці представлено використання моделей регулювання фінансової системи в деяких країнах із розвиненим фінансовим ринком.

Табл. Використання моделей регулювання фінансової системи у країнах із розвиненим фінансовим ринком

Країна	Фінансовий ринок	Банківський сектор	Страховий сектор
Австралія	Мегарегулятор	Мегарегулятор	Мегарегулятор
Аргентина	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Бельгія	Мегарегулятор	Мегарегулятор	Мегарегулятор
Бразилія	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за банківською діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Великобританія	Мегарегулятор	Мегарегулятор	Мегарегулятор
Ізраїль	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Індія	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Ірландія	Центральний банк	Центральний банк	Центральний банк
Іспанія	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Італія	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Канада	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за банківською та страховою діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за банківською та страховою діяльністю
Китай	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Нідерланди	Центральний банк / Мегарегулятор	Центральний банк / Мегарегулятор	Центральний банк / Мегарегулятор
Німеччина	Мегарегулятор	Мегарегулятор / Центральний банк	Мегарегулятор
Норвегія	Мегарегулятор	Мегарегулятор	Мегарегулятор
ПАР	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою та страховою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою та страховою діяльністю
Південна Корея	Мегарегулятор	Мегарегулятор	Мегарегулятор
Португалія	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Росія	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
США	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк / Спеціальне агентство по нагляду за банківською діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю
Франція	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою діяльністю	Центральний банк / Спеціальне агентство по нагляду за банківською діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за страховою діяльністю / Державне агентство
Чилі	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою та страховою діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за банківською діяльністю	Спеціальне агентство з нагляду за фінансовою та страховою діяльністю
Швеція	Мегарегулятор	Мегарегулятор	Мегарегулятор
Японія	Мегарегулятор	Мегарегулятор	Мегарегулятор

Джерело: складено автором на основі аналізу наукових публікацій.

На наш погляд, теоретичне обґрунтування моделей регулювання фінансової системи є надзвичайно важливим, і в сучасній Україні має переважно академічне та дослідницьке спрямування. В умовах економічної та політичної ситуації в Україні, враховуючи досвід колишніх радянських соціалістичних республік, надмірна абстракція від реальних показників та потреб економіки буде стримувати та перешкоджати процесу виходу України з кризового стану. Зокрема, запровадження моделі мегарегулятора фінансового ринку з початку 2004 р. у Казахстані (повна назва – Агентство Республіки Казахстан із регулювання та нагляду за фінансовим ринком і фінансовими організаціями) багато вітчизняних дослідників наводили як приклад для наслідування іншими країнами на етапі трансформації, зокрема й Україною. У квітні 2011 р. назване Агентство було ліквідоване з переданням його функцій та повноважень Національному банку Республіки Казахстан [10]. У Росії, станом на жовтень 2012 р., експерти розробили поетапне створення фінансового мегарегулятора до 2016 р. Для цього заплановано поступове внесення змін у законодавство, нормативну базу та адміністративні регламенти – більш ніж тисяча нормативних актів. Процедуру створення самого мегарегулятора в Росії ще не визначено, найімовірніше його утворення буде на основі Центрального банку, а не Федеральної служби з фінансових ринків (ФСФР). Можливим є варіант збереження ФСФР з переданням функцій пруденційного нагляду Центральному банку. Попередня схема утворення фінансового мегарегулятора в Росії передбачає три етапи: на першому, до серпня 2013 р. ФСФР буде приєднане окремим агентством до Банку Росії; на другому, до січня 2014 р. має відбутися взаємна інтеграція підрозділів ФСФР та ЦБ; на третьому – до січня 2016 р. має відбутися структурна оптимізація Банку Росії [7, 8].

В Україні, у січні 2011 р., заступник голови НБУ Ігор Соркін зазначив, що у Європі спостерігаються тенденції до посилення ролі центральних банків на фінансових ринках та відмова від існування єдиного регулятора; законодавчо встановлений розподіл повноважень між регулюючими органами в Україні відповідає вимогам сьогодення [9]. Позицію НБУ щодо неактуальності створення в Україні мегарегулятора фінансового ринку було підтримано Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг [5]. На нашу думку, основними передумовами переходу до моделі мегарегулювання фінансової системи є високий рівень координованості та інтегрованості всіх структурних елементів фінансового сектору в країні та використання широкого спектра фінансових продуктів. Тому, на підставі озвученої позиції НБУ, можемо стверджувати, що в Україні розробка концепції мегарегулятора фінансового ринку України не отримала достатньої підтримки та практичної розробки.

Висновки. Попри застосування різних моделей державного регулювання фінансової системи, у більшості країн світу основним регулюючим та наглядовим фінансовим органом є Центральний банк; пруденційний нагляд може передаватись окремому державному органу, відокремленому від Центрального банку, за умов демократичного суспільства з метою запобігання та вирішення фінансових суперечностей та скандалів.

Враховуючи сучасний економічний та політичний стан в Україні, на основі вивченого світового досвіду регулювання фінансової системи ми вважаємо за доцільне обрати найменш витратний у часі та ресурсах варіант удосконалення державного регулювання фінансової системи України, а саме її реформування у напрямі наближення до світових стандартів функціонування Центрального банку.

Література

1. Recent developments in supervisory structures in EU and acceding countries. – 18 p. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.ecb.int/pub/pdf/other/report_on_supervisory_structuresen.pdf.
2. Supervision of Financial Conglomerates, Documents jointly released by the International Organization of Securities Commissions, the International Association of Insurance Supervisors and the Basle Committee on Banking Supervision. February 1999. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bis.org/publ/bcbs47.pdf>.
3. ВЕФ "Україна" зайняла 54-е місце в рейтингу розвинених фінансових ринків світу. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/vef-ukraina-zanyala-54-mesto-v-reytinge-razvityih-finansovyh>.
4. ВЭФ представил рейтинг финансовых систем 57 стран. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.svobodanews.ru/archive/ru_news_zone/20101104/.
5. Госфинуслуг поддерживает позицию НБУ о неактуальности создания мегарегулятора финансового рынка. 19.01.2011. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.interfax.com.ua/news/economic/>.
6. Конкуренцеспроможність України: оцінка Всесвітнього економічного форуму (за Звітом про глобальну конкуренцеспроможність 2010-2011). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document>. – С. 19.
7. Мегарегулятор концептуально відкладається. Медведев отправил на доработку концепцию создания мегарегулятора финансовых рынков. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.gazeta.ru/financial/2012/10/24/>.
8. Мегарегулятор финансовых рынков откладывается до 2016 года. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.gazeta.ru/financial/2012/11/06/>.
9. НБУ: мегарегулятор в Україні не актуальний. 17 Января 2011. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.interfax.com.ua/news/economic/>.
10. О дальнейшем совершенствовании системы государственного регулирования финансового рынка Республики Казахстан. Указ Президента Республики Казахстан от 12 апреля 2011 года № 25 "Казахстанская правда" от 13.04.2011 г., № 123-124 (26544-26545). [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.egov.kz/wps/wcm/connect/>.
11. Украина опустилась в рейтинге развития финансовой системы до 59-го места из 62-х. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.minfin.com.ua/2012/10/31/>.

Коновал С.Е. Мировой опыт государственного регулирования финансовой системы: адаптация в условиях развития экономики Украины

Рассмотрены теоретические подходы и исследован опыт стран с развитым финансовым рынком по государственному регулированию финансовой системы. Обобщен рейтинг финансовой системы Украины в глобальном экономическом пространстве. Систематизированы особенности, преимущества и недостатки моделей государственного регулирования финансовой системы и их возможное применение в современных экономических условиях Украины.

Ключевые слова: государственное регулирование финансовой системы, модели регулирования финансовой системы, модель секторного регулирования, модель мегарегулятора, модель перекрестного регулирования.

Konovал S.E. World experience of government regulation of the financial system: adaptation to the conditions of economic development in Ukraine

The theoretical approaches and the experience of countries with developed financial markets on state regulation of the financial system examined. Generalized ratings Ukra-

ine's financial system in the global economic space. Systematized features, advantages and disadvantages of models of state regulation of the financial system and their possible application in the current economic conditions in Ukraine.

Keywords: state regulation of the financial system, the model of regulation of the financial system, the model of sector regulation, mega-regulatory model, a model of cross-regulation.

УДК 630*7

Доц. П.В. Кравець, канд. с.-г. наук;

доц. О.П. Павлішук, канд. екон. наук; доц. С.В. Розвод, канд. екон. наук –
НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОЦІНЮВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Узагальнено теоретичну базу досліджень щодо оцінювання ключових елементів маркетингового менеджменту на підприємствах лісової галузі. На основі статистичного та експертного методів здійснено оцінювання сучасного стану ключових елементів маркетингового менеджменту на підприємствах лісового господарства. Визначено основні проблеми формування та функціонування системи маркетингового менеджменту на підприємствах лісового господарства.

Ключові слова: маркетинговий менеджмент, маркетингове дослідження, експертне опитування, підприємства лісового господарства.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток соціально-економічного середовища, процес глобалізації, перехід на ринкові засади господарювання зумовлюють використання на підприємствах лісового сектору економіки ефективних стратегій, що враховують вплив глобальних сил на їх діяльність, розвиток новітніх технологій, посилення конкуренції у ринковому просторі. Ефективна діяльність сучасного підприємства залежить від злагодженого функціонування його різних складових: виробничої, фінансової, збутової, кадрової та інших видів діяльності. При цьому маркетинговий менеджмент є особливо важливим для забезпечення їх гнучкого пристосування до змінної економічної ситуації на ринку та до потреб споживачів товарів та послуг.

Маркетингова складова підприємств лісового господарства стає дедалі вагомим фактором забезпечення їх ефективної діяльності в умовах ринкової економіки та із урахуванням глобальних екологічних загроз, підтримки орієнтації підприємств лісового господарства у динамічному ринковому середовищі, підвищення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому, зокрема екологічно чутливих, ринках. Аналіз та оцінювання елементів маркетингового менеджменту з погляду усіх учасників ринку, дасть змогу ідентифікувати ті ключові завдання, вирішення яких сприятиме економічному зростанню лісової галузі, забезпеченню задоволення суспільних потреб у лісових ресурсах за збереження лісоресурсного потенціалу.

Метою дослідження є оцінювання ключових елементів маркетингового менеджменту на підприємствах лісового господарства з метою окреслення конкурентних переваг підприємств лісового господарства у сучасних умовах господарювання, а також ідентифікації проблемних аспектів формування та функціонування ефективної системи маркетингового менеджменту

на цих підприємствах в умовах ринкової діяльності та відповідно до тенденцій суспільної життєдіяльності.

Завданнями дослідження передбачено узагальнення теоретичної бази досліджень щодо аналізу та оцінювання маркетингового менеджменту лісової галузі; оцінювання сучасного стану ключових елементів маркетингового менеджменту на підприємствах лісового господарства на основі статистичного та експертного методів; визначення основних проблем формування та функціонування ефективної системи маркетингового менеджменту в лісовому господарстві.

Виклад основного матеріалу. Теоретична база напрацювань в межах тематики, пов'язаної із маркетинговим менеджментом, охоплює, по-перше, дослідження науковцями сутності поняття "маркетинговий менеджмент", його елементів, а також окреслення вагомого значення у забезпеченні ефективної системи управління підприємствами. По-друге, значна частина досліджень пов'язана з аналізом та оцінюванням окремих інструментів і елементів маркетингового менеджменту підприємств, зокрема підприємств лісового господарства, у сучасних умовах господарювання.

Перша складова згаданих досліджень відображена у працях Т.А. Бурцевої, А.В. Войчак, Л.А. Данченко, П.Р. Діксона, М.В. Конишевої, А.В. Короткова, Ф. Котлера, С.В. Ласковець, Н.К. Моїсєєвої, В.С. Сізова, І.М. Сянєєвої, Б.А. Соловійова та ін. [1-10]. Незважаючи на наявність розбіжностей у перекладі англ. терміна "marketing management"¹, науковці розглядають його як: процес планування та реалізації маркетингової концепції, встановлення цін, просування послуг, ідей для обміну з цільовими групами, які задовольняють споживачів і відповідають задачам організації [6, 8]; як функціональну складову загальної системи управління підприємством, спрямовану на досягнення узгодженості внутрішніх можливостей підприємства з вимогами навколишнього середовища для забезпечення прибутку [9], а також створення і підтримки на цій основі конкурентних позицій на ринку [7]; організаційну діяльність, яка охоплює аналіз та прогнозування поведінки конкурентів, розроблення та просування нових конкурентоспроможних товарів та послуг, а також управління системою комерційних відносин з постачальниками та посередниками [4].

Реалізація маркетингового менеджменту здійснюється поетапно², включаючи аналіз ринкових можливостей, відбір цільових ринків, розроблення комплексу маркетингу, втілення у життя маркетингових заходів [8], та загалом охоплює питання щодо формування товарної, цінової, збутової, комунікаційної політик, спрямованих на забезпечення бажаного рівня та характеру попиту на виготовлювану продукцію. Ефективність маркетингового менеджменту визначається досягненням бажаного для підприємства рівня виробництва та споживання товарів та використання послуг, підвищенням суспільного добробуту.

¹ У літературі трапляються такі переклади терміна "marketing management", як "управління маркетинговою діяльністю", "управління маркетингом", "маркетинг-менеджмент", що не зумовлює відмінностей у трактуванні його сутності.

² кожному з етапів відповідають визначені ключові елементи